
BRIEF HISTORICAL OVERVIEW OF THE INTRODUCTION OF THE VETERINARY LAW

Veselin Kirov

University of Forestry, Faculty of Veterinary Medicine, Sofia, Bulgaria, kirovvk@gmail.com

Abstract: Food chain legislation is harmonized at EU level and requires Member States to develop national implementing measures. At the same time, this legislation is constantly updated, which is why it is necessary to constantly review the extent to which the necessary changes are being made to the national legislation on its implementation.

With the White Paper on Food Safety of 2002, the EC is calling for a radical revision of existing hygiene legislation, according to which special attention should be paid to ensuring healthy and high-quality food for all by improving standards and control systems that cover safety throughout the food chain, from the farm to consumers and also that business operators have the primary responsibility for food safety.

In order to strengthen, modernize and streamline the current legal environment and ensure a high level of protection of human, animal and plant health, the Commission proposed in 2013 a package of five proposals for the revision of EU food chain legislation.

The approach introduced with this legislative package finds its development in the European Green Pact published in 2020. The European Green Pact provides guidelines for making Europe the first climate-neutral continent by 2050. It sets out a new, sustainable and inclusive growth strategy to boost the economy, improve health and quality of life, to take care of nature and to take into account the interests of all.

With this work we set a goal to review the implementation of Regulation in national legislation, and in particular in the Food Act in the period of accession and the period of full membership of Bulgaria as a member state.

Based on the review, we can summarize that the development of a draft of a new Law on Veterinary Medicine will create a systematic and simplified regulation of public relations related to veterinary issues, animal diseases and zoonoses, veterinary products and full compliance with the draft of a new ATM with the legislation of the European Union; ensure the correct implementation of the European Commission's package of EU legislation on the agri-food chain and thus streamline and simplify the national legal framework in this area; unified procedures are applied and the implementation of coordinated control for compliance with the requirements of the European law and the Bulgarian legislation along the whole food chain is achieved; a systematized and simplified normative regulation of the public relations related to the veterinary medical issues, the diseases of animals and zoonoses, veterinary medical products and full compliance of the new AIA with the legislation of the European Union has been created; ensure the correct application of the European Commission's package of EU legislation on the agri-food chain and thus streamline and simplify the national legal framework in this area.

Keywords: food quality and safety, Food Act

КРАТЪК ИСТОРИЧЕСКИ ПРЕГЛЕД НА ВЪВЕЖДАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ НОРМИ ПО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ НА ЖИВОТНИТЕ В ЗАКОНА ЗА ВЕТЕРИНАРНОМЕДИЦИНСКАТА ДЕЙНОСТ

Веселин Киров

Лесотехнически университет, Факултет по ветеринарна медицина, kirovvk@gmail.com

Абстракт: Законодателството относно хранителната верига е хармонизирано на ниво ЕС и изисква държавите-членки да разработят национални мерки по прилагането му. В същото време това законодателство постоянно се актуализира, поради което е необходимо да се прави постоянен преглед доколко се извършват необходимите промени в националното законодателство относно прилагането му.

С „Бялата книга по безопасност на храните“ от 2002г. ЕК определя радикална ревизия на съществуващото хигиенно законодателство, според която особено внимание трябва да се обърне на осигуряването на здравословни и висококачествени храни за всички чрез подобряване на стандарти и системи за контрол, които обхващат безопасността по цялата хранителна верига, от фермата до потребителите, а така също, че бизнес операторите носят първичната отговорност за безопасността на храните.

С цел укрепване, модернизирани и рационализирани на настоящата правна среда и да се гарантира високо равнище на опазване на здравето на хората, животните и растенията, Комисията предложи през 2013 г. пакет от пет предложения за преразглеждане на законодателството на ЕС по хранителната верига.

Подходът, въведен с този законодателния пакет намира своето развитие в публикуваният през 2020г. Европейският зелен пакт. Европейският зелен пакт дава насоките за превръщането на Европа в първия неутрален по отношение на климата континент до 2050 г. В него се определя нова, устойчива и приобщаваща стратегия за растеж, чрез която да се стимулира икономиката, да се подобрят здравето и качеството на живот на хората, да се полагат грижи за природата и да се вземат предвид интересите на всички.

С настоящата работа си поставихме за цел да направим преглед на на въвеждане на европейските норми по здравеопазване на животните в националното законодателство, и по-специално в Закона за ветеринарномедицинската дейност в периода на присъединяване и периода на пълноправното членство на България като държава членка на ЕС.

На база на направения преглед, можем да обобщим, че с разработването на проект на нов Закон за ветеринарномедицинската дейност ще се създаде систематизирана и опростена нормативна уредба на обществените отношения, свързани с ветеринарномедицинските въпроси, болестите по животните и зоонозите, ветеринарномедицински продукти и пълно съответствие на проекта на нов ЗВД със законодателството на Европейския съюз; осигури правилно прилагане на пакета от регламенти от Европейската Комисия на законодателството на ЕС по агрохранителната верига и по този начин ще се рационализира и опрости националната правна рамка в тази област; се прилагат унифицирани процедури и се постигне осъществяването на координиран контрол за съответствие с изискванията на европейското право и българското законодателство по цялата хранителна верига; се създаде систематизирана и опростена нормативна уредба на обществените отношения, свързани с ветеринарномедицинските въпроси, болестите по животните и зоонозите, ветеринарномедицински продукти и пълно съответствие на новия ЗВД със законодателството на Европейския съюз; се осигури правилно прилагане на пакета от регламенти от Европейската Комисия на законодателството на ЕС по агрохранителната верига и по този начин ще се рационализира и опрости националната правна рамка в тази област.

Ключови думи: здравеопазване на животните, Закон за ветеринарномедицинската дейност

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Законодателството относно хранителната верига е хармонизирано на ниво ЕС и изисква държавите-членки да разработят национални мерки по прилагането му. В същото време това законодателство постоянно се актуализира, поради което е необходимо да се прави постоянен преглед доколкото се извършват необходимите промени в националното законодателство относно прилагането му. Основните правила на ЕС относно законодателството в областта на храните са определени в Регламент (ЕО) № 178/2002 за установяване на общите принципи и изисквания на законодателството в областта на храните, за създаване на Европейски орган за безопасност на храните и за определяне на процедурите относно безопасността на храните, така наречения Общ закон за храните на ЕС (Костов, И. 2016).

Преди двадесет години, след поредица от кризи в областта на безопасността на храните, Европейската комисия публикува Бяла книга за безопасността на храните, която съдържа подробни предложения за нови законодателни стъпки, за да се гарантира съгласуван и прозрачен набор от правила, засилващи контрола от фермата до масата, основани на системата за научни консултации, така че да се гарантира високо ниво на човешко здраве и защита на потребителите. Този процес започва на Европейският съвет, проведен в Хелзинки на 10 и 11 декември 1999 г., който дебатира разширяването на Съюза и предстоящата институционална реформа. В заключителния документ от срещата по отношение на общественото здраве и безопасността на храните е записано, че особено внимание трябва да се обърне на осигуряването на здравословни и висококачествени храни за всички чрез подобряване на стандарти и системи за контрол, които обхващат безопасността по цялата хранителна верига, от фермата до потребителите (Костов, И.2019).

Бялата книга по безопасност на храните от 2000 г. въвежда нова концепция на ЕС за ефективна и цялостна защита на потребителите, свързани с тяхното здраве. Според нея това се постига като резултат от мерки, които трябва да бъдат взети на всички етапи на хранителната верига - подход „от фермата до масата“. С „Бялата книга по безопасност на храните“ ЕК определя радикална ревизия на съществуващото хигиенно законодателство, според която бизнес операторите носят първичната отговорност за безопасността на храните. Това важи в пълна сила и за фермерите, отглеждани животни.

Хранителната верига се определя като цялостна верига на производство, събиране, преработка, транспортиране, съхранение и дистрибуция на фуражи и храни от първичното производство до крайния

потребител (концепция „от обора до масата“). Законодателството относно хранителната верига е хармонизирано на ниво на ЕС и изисква държавите-членки да разработят национални мерки по прилагането му. В същото време това законодателство постоянно се актуализира, поради което е необходимо да се прави преглед доколко се извършват необходимите промени в националното законодателство за прилагането му (Костов, И., Киров, В, Николова, Г. 2019).

За да се постигне целта за укрепване, модернизиране и рационализиране на настоящата правна среда и да се гарантира високо равнище на опазване на здравето на хората, животните и растенията, Комисията предложи през 2013 г. пакет от пет предложения за преразглеждане на законодателството на ЕС по хранителната верига. Анализирайки тази рамка, Илиян Костов (2018) подчертава, че с неговото въвеждане ще се постигне значително подобряване на ефективността на официалния контрол по безопасност на храните и нивото на защита срещу рисковете за здравето на хората, животните и растенията и хуманното отношение към животните в Съюза.

От петте предложения, най-голямо значение за Закона ветеринарномедицинската дейност имат **Регламент (ЕС) 2017/625** относно официалния контрол и другите официални дейности, извършвани с цел да се гарантира прилагането на законодателството в областта на храните и фуражите, правилата относно здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, здравето на растенията и продуктите за растителна защита и Регламент (ЕС) 2016/429 - законодателство за здравеопазването на животните. Подходът, въведен със законодателния пакет от 2013г. намира своето развитие в публикуваният през 2020г. **Европейският зелен пакт**. Европейският зелен пакт дава насоките за превръщането на Европа в първия неутрален по отношение на климата континент до 2050 г. В него се определя нова, устойчива и приобщаваща стратегия за растеж, чрез която да се стимулира икономиката, да се подобри здравето и качеството на живот на хората, да се полагат грижи за природата и да се вземат предвид интересите на всички.

В сърцевината на Зеления пакт е **стратегията „От фермата до трапезата“**. Тя дава комплексен отговор на предизвикателствата пред устойчивите продоволствени системи, като признава **неразривните връзки между здравето на хората, здравето на обществата и здравето на планетата**. Стратегията заема централно място и в програмата на Комисията за осъществяване на целите на ООН за устойчиво развитие.

Стратегията „От фермата до трапезата“ представлява нов комплексен подход към значението, което отдават европейците на устойчивостта. Създаването на благоприятна продоволствена среда, която улеснява избора на здравословен и устойчив начин на хранене, ще бъде от полза за здравето и качеството на живот на потребителите и също така като цяло ще намали свързаните със здравето разходи за обществото. Хората обръщат все по-голямо внимание на въпросите, свързани с околната среда, здравето, обществото и етиката, и търсят повече стойност в храната, отколкото когато и да било. Основни тематични свързани с безопасността и контрола на храните, които ще рефлектират в сега действащия Закон са осигуряване на устойчиво производство на храни, гарантиране на продоволствената сигурност, задължително етикетирание за хранителната стойност, намаляване на загубата и разхищението на храни и борба с измамите с храни по веригата за доставки на храни. Ето защо от решаващо значение е да има политика на нулева толерантност с ефективни възпиращи мерки (Костов, И., 2020).

2. ЦЕЛ

С настоящата работа си поставихме за цел да направим преглед на въвеждане на европейските норми по здраве на животните в националното законодателство, и по-специално в Закона за ветеринарномедицинската дейност в периода на присъединяване и периода на пълноправното членство на България като държава членка на ЕС.

3. МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

За да се постигне целта за укрепване, модернизиране и рационализиране на настоящата правна среда и да се гарантира високо равнище на опазване на здравето на хората, животните и растенията, Комисията предложи през 2013 г. пакет от пет предложения за преразглеждане на законодателството на ЕС по хранителната верига. Пакетът от мерки представя модернизиран, опростен и съобразен в по-голяма степен с рисковете подход за защита на здравето на хората и животните и въвежда по-ефикасни инструменти за контрол.

Пакетът допринася и за осигуряването на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж в съответствие с целите на Стратегията за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж – Европа 2020 . Той представлява отговор на призива за целесъобразно опростяване на нормативната уредба и по-интелигентно регулиране с цел намаляване на административната тежест за предприятията и да се опрости регулаторната рамка.

Особено внимание е обърнато на въздействието на тази нормативна уредба върху малките и средните предприятия и микропредприятията, като се предлага те да се освободят от събирането на такси.

От петте предложения, в момента са публикувани следните регламенти имащи отношение към ветеринарната дейност:

Регламент (ЕС) № 652/2014: С Регламент (ЕС) № 652/2014 се установяват разпоредбите за управлението на разходите, свързани с хранителната верига, здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, здравето на растенията и растителния репродуктивен материал .

Считано от 1 януари 2021 г., този Регламент ще се отмени от нов Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на програма за единния пазар, конкурентоспособността на предприятията, включително малките и средните предприятия, и европейската статистика и за отмяна на регламенти (ЕС) № 99/2013, (ЕС) № 1287/2013, (ЕС) № 254/2014, (ЕС) № 258/2014, (ЕС) № 652/2014 и (ЕС) 2017/826. Тази програма ще обединява дейности, финансирани по пет предходни програми в областите конкурентоспособност на предприятията, защита на потребителите, клиенти и крайни ползватели на финансови услуги, изготвяне на политиката на Съюза относно финансовите услуги и по отношение на хранителната верига, или по няколко бюджетни реда на Комисията, всички те свързани с вътрешния пазар и конкурентоспособността на МСП. Всички тези дейности са обединени от общите си цели за регулиране, изпълнение, улесняване, правоприлагане и защита по отношение на различните дейности и участници в рамките на вътрешния пазар, както и за запазване на непрекъснатостта на функционирането на вътрешния пазар.

Регламент (ЕС) 2016/429 - законодателство за здравеопазването на животните: С Регламента за здравеопазване на животните се въвежда еднакъв подход в областта на здравеопазването на животните и заменя действащото европейско законодателство, което се състоеше от редица близки по същество и взаимосвързани основни актове. С тях се установяваха ветеринарните изисквания по отношение на търговията, въвеждането на животни и продукти, обявяване възникването за заболявания, мерките за контрол и ликвидиране на болести, както и финансирането на тези мерки, но липсваше цялостна правна рамка, която да установява хармонизирани принципи в областта на здравеопазването на животните.

Регламента ще се прилага от 21 април 2021 г. с изключение на член 270, параграф 1 и член 274, които се прилагат от датата на влизането му в сила.

Съгласно изискванията на Регламента в срок до края на 2019 г. Европейската комисия трябваше да приеме делегиращи актове относно: стратегии за контрол на конкретни заболявания, цели и срокове за прилагане на програмите за ликвидиране на заболявания, правила за определяне и запазване на статут „свободен от заболяване“ и други. Пълният списък на предлаганите делегирани актове и актовете за изпълнение, които трябва да бъдат подложени на повторно разглеждане съгласно законодателство за здравеопазването на животните, все още не е изцяло изготвен.

Регламент (ЕС) 2017/625: С Регламента се въвеждат изискванията относно официалния контрол и другите официални дейности, извършвани с цел да се гарантира прилагането на законодателството в областта на храните и фуражите, правилата относно здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, здравето на растенията и продуктите за растителна защита .

В допълнение на регламентите от пакета, слените два регламента имат също отношение към здравеопазване на животните:

Регламент (ЕС) 2019/4: С Регламента се въвеждат изискванията относно производството, пускането на пазара и употребата на медикаментозни фуражи. С него се определят правила, които ще имат значително влияние върху отглеждането и развъждането на животни (включително животни, които не се отглеждат за производство на храни) и върху производството на продукти от животински произход. Възприети са и допълнителни мерки за засилване на ефективното функциониране на вътрешния пазар и за изричното предоставяне на възможност за лечение на животни, които не се отглеждат за производство на храни с медикаментозни фуражи.

Регламент (ЕС) 2019/6: С Регламента се установяват високи стандарти за качество, безопасност и ефикасност на ветеринарномедицинските продукти в отговор на широко изразени опасения относно защитата на общественото здраве и здравеопазването на животните, хармонизират се правилата за разрешаване на ветеринарномедицински продукти и за пускането им на пазара в ЕС.

Съвременен състояние на националното законодателство по здравеопазване на животните на национално ниво

Досега на национално ниво ветеринарното законодателство се регулираше от следните закони:

Закон за ветеринарномедицинската дейност. Първият ЗВМД след промените е приет през 1999 г., Законът за ветеринарномедицинската дейност от 1999г. регламентира всички дейности, насочени към осъществяването на ветеринарномедицинската дейност по опазване на здравето и продуктивността на

животните, гарантиране на качеството и безвредността на продуктите от животински произход, както и опазването на околната среда при извършване на дейностите – обект на ветеринарномедицински контрол в новите условия. На 18.07.2000 г. влиза в сила Правилник за прилагане на ЗВМД152 от 1999 г.

В последствие през 2005 г. е приет нов Закон за ветеринарномедицинската дейност. С последната промяна през 2005г. Законът урежда обществените отношения, свързани с осъществяването, управлението и контрола на ветеринарномедицинската дейност, и въвежда принципите на ветеринарното законодателство на Европейския съюз и Световната организация за здравеопазване на животните (СОЗЖ). На негово основание са издадени всички подзаконовни нормативни актове в областта на ветеринарномедицинската дейност. В закона беше обособена специална глава, изготвена съвместно с от експерт на Европейската комисия (глава „Дюби“) - Глава V „Ветеринарномедицински изисквания към животни, зародишни продукти, суровини и храни от животински произход и странични животински продукти“, с която се въвеждат принципите на вътре-общностната търговия, на база на тогава действащите директиви и регламенти. В последствие и този закон беше променян почти всяка година.

Ветеринарномедицинската дейност обхваща различни области като опазване здравето на животните и хуманното отношение към тях; опазване здравето на хората от зоонози; добив и съхранение на зародишни продукти; безопасност на суровини и храни от животински произход при тяхното производство и транспортиране; безопасност на фуражи, фуражни добавки и премикси при производство, пускане на пазара, търговия, внос, износ, транзитно преминаване, съхранение и употреба; обезвреждане на странични животински продукти и на продукти, получени от тях; опазване на околната среда от вредните въздействия на животновъдството и свързаните с него производства; пускане на пазара, търговия и обмен на животни, зародишни продукти, суровини и храни от животински произход, странични животински продукти и продукти, получени от тях; внос, износ и транзитно преминаване на животни, суровини и храни от животински произход, странични животински продукти и продукти, получени от тях, специфични растителни продукти, фуражи, фуражни добавки и премикси; производство, внос, търговия, съхранение и употреба на ветеринарномедицински продукти (ВМП); производство, внос, търговия, съхранение и употреба на инвитро диагностични ветеринарномедицински средства; ветеринарномедицинска наука, лабораторна дейност, диагностика и експертиза; условията и реда за упражняване на ветеринарномедицинска професия и ветеринарномедицинска практика.

През м. април 2015 г. беше проведена среща с експерти по безопасност на храните от Министерство на земеделието, храните и горите. На нея беше посочено, че е необходимо да се направят изменения в Закона за храните, тъй като в настоящия Закон има твърде много административни тежести за официалния контролен орган и за бизнес операторите. На второ място се дискутира от Регламент (ЕС) 2017/625, който отмени поетапно Регламент (ЕС) № 882/2004. Трето, беше констатирано, че официалният контрол, извършван от официалния контролен орган, в момента не работи добре. Режимът е командно-административен и не включва подхода на оценката на риска. В периода на дискусии и преразглеждане на законодателството на ЕС се извърши и преглед и на националното законодателство в областта на хранителната верига.

По отношение на действащия тогава Закон за ветеринарномедицинската дейност се отчете, че е е нужна е принципно нова философия и архитектура, която да съответства на европейските принципи за високо ниво на защита на здравето на човека и потребителските интереси по отношение на храните, чрез прилагане на интегриран подход за контрол по цялата хранителна верига по отношение на безопасността и качеството на храните съгласно Регламент (ЕС) 2017/625 и Регламент Регламент (ЕС) 2016/429.

Нов Закон за ветеринарномедицинската дейност

На база на направените анализи следните варианти за постигане на целите биха могли да се разгледат

Вариант 1:

Работи се върху сега действащият Закон за ветеринарномедицинската дейност, както следва:

Прави се преглед на всички текстове от Закона и подзаконовите актове (наредби) за съответствие с последните изменения на законодателството на ЕС по здравеопазване на животните, и по- специално законодателството споменато по-горе в този анализ. Въвеждат се само:

а) изискванията от Регламент (ЕС) 2016/429, регламентите за прилагане и делегираните регламенти издадени на негово основание;

б) Регламентите от пакета за ВМП, Регламент (ЕС) 2019/4 и Регламент (ЕС) 2019/6;

Законът включва досегашните изисквания за регулиране на ветеринарномедицинската дейност на национално ниво (ветеринарномедицинската наука, лабораторна дейност, диагностика и експертиза; условията и реда за упражняване на ветеринарномедицинска професия; ветеринарномедицинската практика.).

Вариант 2: Освен нормите по вариант 1 се въвеждат и нови текстове за застраховане и обезщетения на животните в случай на кризи.

Вариант 3: Въвеждат се нормите по вариант 2, но общите и специфичните изисквания към ветеринарномедицинските продукти ще бъдат уредени в отделен закон.

Сравняването на представените варианти показва, че при запазване на настоящата ситуация и евентуалното частично актуализиране на нормативната уредба (Вариант 1 и Вариант 3) не могат да бъдат подкрепени. При Вариант 2 ще се изготви нов ЗВМД, който ще запази своята структура и интегритет, но ще включва цялостната модерна правна рамка на общностното ветеринарно законодателство.

За да се постигне това е необходимо да се осъществи преглед на всички текстове от сега действащия Закон и подзаконовите нормативни актове за съответствие с последните изменения на ветеринарното европейско право (Регламент (ЕС) 2016/429, Регламент (ЕС) 2019/6, регламентите за прилагане и делегираните регламенти издадени на тяхно основание и други). По този начин ще се идентифицират всички изисквания (процедури) и кои елементи от новите европейски акта трябва да бъдат въведени в закона. Също така ще се направи и преглед на всички отменени директиви, транспонирани в наредби или текстове от ЗВМД за отмяна или промяна съгласно Приложение 5 от Регламент (ЕС) 2016/429. На тази база ще се изменят или отменят всички наредби и текстове към закона и ще се осигури пълна хармонизация без наличие на пропуск. Законът ще включва досегашните изисквания за регулиране на ветеринарномедицинската дейност на национално ниво (ветеринарномедицинската наука, лабораторна дейност, диагностика и експертиза; условията и реда за упражняване на ветеринарномедицинска професия; ветеринарномедицинската практика.). Ще се въведат нови текстове за застраховане и обезщетения на животните в случай на кризи съгласно изискванията, заложи в Регламент (ЕС) № 1305/2013 относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета. Целта е да се създаде взаимопомагателен фонд за изплащане на финансови обезщетения на земеделските стопани за икономически загуби, причинени от неблагоприятни климатични явления или от поява на болест по животните като част от работата за управление на риска по агрохранителната верига.

С приемането на този вариант ще се и въвеждане на хармонизирана рамка за споделяне на разходите и отговорностите.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

На база на направения преглед, можем да обобщим, че Законът от 2005г и последващите му изменения съдържат текстове, касаещи предприєдинителния период и нерелевантна на днешните реалности законова база. С публикуването на новия Закон за ветеринарномедицинската дейност се постигат следните резултати:

- създаде систематизирана и опростена нормативна уредба на обществените отношения, свързани с ветеринарномедицинските въпроси, болестите по животните и зоонозите, ветеринарномедицински продукти и пълно съответствие на новия ЗВДЗ със законодателството на Европейския съюз
- ще се осигури правилно прилагане на пакета от регламенти от Европейската Комисия на законодателството на ЕС по агрохранителната верига и по този начин ще се рационализира и опрости националната правна рамка в тази област.
- гарантиране прилагането на унифицирани процедури и постигне осъществяването на координиран контрол за съответствие с изискванията на европейското право и българското законодателство по цялата хранителна верига

РЕФЕРЕНЦИИ

Kostov, I. (2019). Analysis of European and National Legislation in the Food Production Sector, Knowledge International Journal, Vol.35.5, 1753-1757, Skopje 2019, ISSN 2545-4439;

Божков, И., Костов, И., Иванов, Я., Ликов, Б., Георгиев, Г., Макавеев, Е., Попова, Д., Люцканов, М., Балиева Г. (2018). Европеизация и евроинтеграция на ветеринарномедицинската служба в България, книга, 2018, Център за оценка на риска по хранителната верига, София, 2018, 92-192, 237-238, 250-252, ISBN 978-619-7909-00-7ЕВРОПА 2020 Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, COM (2010) 2020 окончателен:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC2020&from=bg>;

Закон за ветеринарномедицинската дейност, обн., ДВ, бр. 42 от 5.05.1999 г., в сила от .06.1999 г. 113. Закон за ветеринарномедицинската дейност, обн., ДВ, бр. 87 от 1.11.2005 г., в сила от 1.05.2006 г.;

- Костов, И. (2020). Организационно-правни, ветеринарно-санитарни и технологични аспекти на законодателните актове в областта на контрола на млякото и млечните продукти в Европейския съюз и тяхното въвеждане (транспониране) в законодателната уредба на България, книга, изд. Авангард, София, ISBN: 978-619-239-359-5;
- Костов, И., Киров В., & Николова –Балиева Г. (2019). Обществено ветеринарно дело и законодателство, книга, (2019), изд. Кота, Стара Загора ISBN: 978-954-305-496-1;
- Костов, И. (2016). Организационно – правни, ветеринарно-санитарни и технологични аспекти на законодателните актове в областта на контрола на млякото и млечните продукти в европейския съюз и тяхното въвеждане (транспониране) в законодателната уредба на България, дисертация, Тракийски университет, Стара Загора;
- Регламент (ЕО) № 178/2002 на Европейския парламент и на Съвета от 28 януари 2002 година за установяване на общите принципи и изисквания на законодателството в областта на храните, за създаване на Европейски орган за безопасност на храните и за определяне на процедури относно безопасността на храните, ОВ L 31, 1.2.2002г., стр. 1—24;
- Регламент (ЕС) 2016/429 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 година за заразните болести по животните и за изменение и отмяна на определени актове в областта на здравеопазването на животните (Законодателство за здравеопазването на животните), В L 84, 31.3.2016г., стр. 1—208;
- Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален Комитет и Комитета на регионите, Стратегия „От фермата до трапезата“ - за справедлива, здравословна и екологосъобразна продоволствена система, Брюксел, 20.5.2020, COM(2020) 381 final;
- Съобщение на Комисията до Съвета и Европейския парламент: По-здрави животни и растения и по-безопасна агрохранителна верига. Модернизирана правна рамка за по-конкурентоспособен ЕС, COM(2013) 264 final, Брюксел, 6.5.2013.